

УДК 658.1 (477)

Логутова Т. Г., д.е.н., професор,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний
університет», м. Маріуполь
Нагаєвський Д. І., старший консультант-
аналітик Департаменту контррозвідального
захисту економіки держави Служби безпеки
України, м. Київ

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ, ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Логутова Т. Г, Нагаєвський Д. І. Економічна безпека підприємства: сутність, завдання та методи забезпечення. У статті розглядаються проблеми визначення сутності економічної безпеки підприємства, її завдання та методи забезпечення.

Логутова Т.Г, Нагаевский Д.И. Экономическая безопасность предприятия: сущность, задачи и методы обеспечения. В статье рассматриваются проблемы определения сущности экономической безопасности предприятия, ее задачи и методы обеспечения.

Logutova T., Nagaievskii D. Economic security of an enterprise: the essence, tasks and methods of providing. The article considers the problems of essence of economic security of enterprise, its tasks and methods of providing.

Постановка проблеми. Після набуття Україною незалежності національні підприємства різних форм власності зіткнулися з багатьма якісно новими проблемами забезпечення своєї економічної безпеки. В умовах відкритої української економіки суб'єкти економічної діяльності знаходяться під впливом потужних зовнішніх і внутрішніх чинників. На сучасному етапі реформування системи управління державою та реалізації корінних економічних реформ правильна побудова системи економічної безпеки підприємства, визначення ефективних механізмів протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам стає головними завданнями, які обумовлюють економічну та фінансову стійкість підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «економічна безпека» як науковий термін з'явилося нещодавно та не має єдиного загально визнаного тлумачення. Визначення базових питань економічної безпеки було розглянуто в працях вітчизняних і зарубіжних науковців, таких як М. Куркін, [4], Д. Ковальов [3], Т. Сухорукова [3], А. Меліхов [5], Е. Камишнікова [5], С. Ільяшенко [2], Д. Шалагін [6], М. Бендіков [1] та інші.

Зараз у світовій економіці постійно виникають нові аспекти кризових явищ, у тому числі через природні катаклізми, наприклад, землетрус в Японії, нестабільну політичну ситуацію в державах Північної Африки та Близького Сходу, тому забезпечення економічної безпеки підприємств на фоні реформування української економіки й системи державного управління має відігравати виняткову роль в їхній діяльності та розвитку і потребує нових підходів до визначення категорії «економічна безпека підприємства» та її складових.

Мета статті - дослідження сутності та розкриття складових категорії «економічна безпека підприємства», актуалізація переліку завдань і методів її забезпечення, визначення основних типових недоліків системи забезпечення економічної безпеки.

Викладення основного матеріалу. Розвиток економічних відносин в Україні змінив уявлення економічної науки і керівників промислових підприємств про механізми забезпечення економічної безпеки.

В умовах, коли держава перестала бути переважним власником підприємств і споживачем їхньої продукції, змінилася ієрархічна структура функцій підприємства та їхній зміст. З розвитком недержавного сектору економіки поняття «економічна безпека підприємства» стало набувати більш широке значення у сенсі визначення об'єктів, суб'єктів і складових системи її забезпечення.

Найчастіше в наукових публікаціях головною метою економічної безпеки підприємства визнається забезпечення його стійкого і максимально ефективного функціонування, створення високого потенціалу розвитку й зростання в майбутньому.

У колі вітчизняних та іноземних вчених немає єдиного підходу до визначення терміну «економічна безпека підприємства». Найбільш розповсюдженою є наступна дефініція зазначеного терміну: це стан ефективного використання ресурсів підприємства (капіталу, персоналу, інформації, технології, техніки тощо) та наявних ринкових можливостей, що дозволяє попередити негативний вплив внутрішніх і зовнішніх загроз та забезпечити його довгострокове виживання й стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії (статутних завдань) [5]. На наш погляд недосконалістю зазначеної дефініції є те, що на перший план висунуто економічну складову забезпечення економічної безпеки підприємства, а безпосередні заходи з попередження негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз (із забезпечення безпеки) виглядають як вторинний аспект економічної діяльності підприємства, який цілком залежить від ефективності використання його ресурсів.

У інших публікаціях забезпечення економічної безпеки визначено як діяльність, що направлена на досягнення стійкого та стабільного функціонування, розвитку і прогресу соціально-економічних структур. Спираючись на логіку розмежування понять «забезпечення економічної безпеки» та «економічна безпека» за схемою «діяльність - результат діяльності», а також із врахуванням тези, що неможливо досягнути ідеально безпечного середовища, доцільно розглянути економічну безпеку як стан, у якому забезпечується мінімальний негативний вплив внутрішніх і зовнішніх загроз на діяльність та економічний результат підприємства [6]. Підприємство в безпеці, коли кінцевому результату його діяльності не загрожують негативні чинники в конкретний момент у даному місці. Крім того, повинні бути створені передумови для забезпечення безпеки в майбутньому.

Отже, пропонується визначити поняття економічної безпеки підприємства як складну категорію, що характеризує здатність створеної на підприємстві системи протистояти дестабілізуючій дії внутрішніх і зовнішніх чинників з метою забезпечення ефективного використання його ресурсів (капіталу, персоналу, інформації, технології, техніки тощо), наявних ринкових можливостей (конкурентоспроможності), а також виконання інших статутних завдань у поточному періоді та на перспективу.

На наш погляд, зовнішні і внутрішні чинники можуть нанести шкоду економіці підприємства в чотирьох випадках:

1. Система економічної безпеки підприємства побудована таким чином, що не може передбачати загрозу до її виникнення.
2. Загроза виникла, але службові особи, відповідальні за економічну безпеку підприємства, неспроможні її побачити.
3. Загрозу виявлено, але менеджмент підприємства неспроможний попередити її негативні наслідки.
4. Керівництво підприємства намагається вирішити проблему, але його дії не призводять до позитивного результату.

Особливостями виробничих підприємств України (металургійних, машинобудівних тощо) є їхня висока енергоємність, значна залежність від сировинної бази й транспортної складової, монополізація сировинних ринків та енергопостачальних потужностей декількома власниками, обмеженість потреб внутрішніх ринків і висока конкуренція на зовнішніх ринках внаслідок захисту іноземними урядами своїх національних виробників.

З урахуванням особливостей стану сучасної економіки України одним із головних завдань забезпечення економічної безпеки суб'єкта економічної діяльності є досягнення економічного суверенітету підприємства (групи підприємств) у сенсі мінімізації його залежності від зовнішніх і внутрішніх факторів.

Тобто, практичне досягнення такої мети можливо лише в разі побудови ефективної багаторівневої системи економічної безпеки підприємства, її адаптації до систем регіональної та державної безпеки, правильного визначення загроз і своєчасного вжиття заходів з метою попередження або мінімізації негативних наслідків на економічний результат [4].

До основних завдань системи економічної безпеки підприємства можна віднести наступні: оцінка економічної ситуації у світі, державі, регіоні, на підприємстві; складання прогнозів розвитку економічної ситуації на макро- та макрорівнях; визначення можливих загроз (проблем) різних рівнів, які можуть вплинути на діяльність підприємства; прийняття рішень щодо недопущення (мінімізації) впливу виявлених загроз; моніторинг та оцінка ефективності реалізації прийнятих рішень; внесення коректив у систему протидії загрозам.

Методами забезпечення економічної безпеки доцільно визначити: збирання та аналітичну обробку інформації щодо економічної ситуації макро- і мікрорівня в оточенні підприємства; прогнозування можливих загроз для підприємства; завчасне відпрацювання моделей (алгоритмів) протидії негативному впливу загрози на діяльність підприємства; проведення практичного експерименту щодо перевірки ефективності відпрацьованих моделей (алгоритмів); внесення коректив і застосування відпрацьованих моделей на практиці.

Висновки. У дослідженні систематизовані основні проблемні питання визначення терміну «економічна безпека підприємства», запропоновано перелік основних недоліків системи забезпечення економічної безпеки, через які можливо нанесення шкоди підприємству, актуалізовано перелік завдань зазначеної системи та методів забезпечення безпеки підприємства, що дозволить у подальшому оцінити ефективність заходів із недопущення збитків підприємству та побудувати стійкий механізм забезпечення економічної безпеки.

Отримані результати розвивають теоретико-методологічні підходи до визначення категорії «економічна безпека підприємства» і можуть бути підґрунтям для використання під час створення та вдосконалення систем безпеки промислових підприємств. Подальшого дослідження потребує методика оцінки ефективності моделей (алгоритмів) забезпечення економічної безпеки підприємства, практичної перевірки їхньої дієздатності.

Список використаних джерел:

1. Бендиков М. А. Экономическая безопасность промышленного предприятия / М. А. Бендиков // Менеджмент в России и за рубежом. - 2000. - № 2. - С. 17-30.
2. Ильяшенко С. Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к ее оценке / С.Н. Ильяшенко //Актуальные проблемы экономики. - 2003. - №3. - С. 12-19.
3. Ковалев Д. Экономическая безопасность предприятия / Д. Ковалев, Т. Сухорукова // Экономика Украины. - 1998. - № 6. - С. 48-51.
4. Куркин Н.В. Управление экономической безопасностью развития предприятия: Монография / Н. В. Куркин. - Днепропетровск: АРТ-ПРЕСС, 2004. - 450 с.
5. Мелихов А.А. Эволюция подходов к содержанию категории «экономическая безопасность предприятия» / А.А. Мелихов, Э.В. Камышникова // Вісник Приазовського державного технічного університету. - 2009. - № 19. - С. 316-319.
6. Шалагин Д.А. Методологические основы формирования экономической безопасности предприятия / Д.А. Шалагин // Вестник Белорусского национального технического университета. - 2009. - № 1. - С. 98-102.

7. Цигилик И. И. Экономическая безопасность предприятия в системе внутреннего экономического механизма / И. И. Цигилик, Т. М. Паневник // Экономика. - 2007. - № 8. - С. 3-5.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, завдання системи економічної безпеки, методи забезпечення економічної безпеки.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, задачи системы экономической безопасности, методы обеспечения экономической безопасности

Keywords: economic security of an enterprise; tasks of a system of economic security, methods of economic security providing.

УДК 669.18:628.512

Какодєй А.О.,
Донецкий національний університет
м. Донецьк

ВПЛИВ МЕТАЛУРГІЙНОГО ВИРОБНИЦТВА НА СТАН НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Какодєй А. О. Вплив металургійного виробництва на стан навколишнього середовища Донецької області. Наведено показники, що характеризують вплив підприємств металургійної галузі на природне навколишнє середовище, визначено основні причини негативних наслідків металургійного виробництва.

Какодей А.А. Влияние металлургического производства на состояние окружающей среды. Приведены показатели, характеризующие влияние предприятий металлургической отрасли на природную окружающую среду, определены основные причины негативных последствий металлургического производства.

Kakodey A. Influence of metallurgical production on environmental conditions. The parameters that characterized the influence of metallurgical plants on the natural environment are given, the basic reasons for the negative effects of metallurgical production are identified.

Постановка проблеми. У контексті раціоналізації природокористування та екологізації промислового виробництва збереження природних ресурсів забезпечує скорочення питомої ваги витрат природного речовини в розрахунку на одиницю кінцевої продукції і зменшує негативні навантаження на навколишнє середовище, таким чином знижує екологічні ризики.

У Донецькій області склалася вкрай несприятлива екологічна ситуація. Це обумовлено багаторічної інтенсивної експлуатацією ресурсів регіону, високою концентрацією підприємств металургійної промисловості, у поєднанні з недосконалими технологіями та експлуатацією застарілого устаткування. Наслідком багаторічного ігнорування питань модернізації та підвищення енергоефективності виробництва є постійне негативний вплив на навколишнє середовище.

Аналіз останніх даних: визначенням ступеню негативного впливу промисловості на стан навколишнього середовища в своїх працях займаються такі фахівці та вчені як: Биць Н.С., Завертаный О.Ф., Козир О.О., Любич О.О., Білопольський М.Г., Трет'яков С.В., Черниченко Г.О.

Мета статті - проаналізувати екологічні показники діяльності металургійних підприємств Донецької області та визначити основні причини, що зумовили негативний вплив виробництва на стан навколишнього середовища.